

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ գրում են. «Տեղացիները բռնաբարում են ինձ և իմ ընտանիքս, որովհետև ես չեմ ցանկանում լինել իրանց ծառայողը և իմ ընտանիքս չեմ ցանկանում լինել իրանց ծառայողը և իմ ընտանիքս չեմ ցանկանում լինել իրանց ծառայողը»:

Կարասե՞ք զգուշանալ, պ. Պետրոսյանց, որ Գեորգիանցից ստացանք 2 բուլլ յօգուտ Միացեալ Բնակչութեան:

Մօսկվայից մի պարտն խնդրում է մեզ յայտնել, որ յանձն է առել թարգմանել հայերէն լեզուով լէսսինգի «Միմնա ֆոն Բառնհեյմ» կոմէդիան:

ՇՈՒՇՈՒՑ մեզ գրում են որ չորսիւ պ. Մանդրեանցի, Գարաբաղի հոգևոր դպրոցը լաւ դրութեան մէջ է: Նոյն տեղից մէջ գրում են որ զեկտեմբերի 20-ին Շուշու քարվանսարայի մօտ հրդեհ պատահեց, զիշերը ժամը 12-ին:

ՋԱՔԱԹԱԼԻՑ մեզ հաղորդում են հետեւեալ անցքի մասին, որ հասկացողութիւն է տալիս մեր կովկասի բարձր ու վարձի վրա: Գեկտեմբերի վերջին օրերում մի վաթաթացի 20 տարեկան հայ երիտասարդ գնում է Նուխի և այնտեղ ծանօթանալով մի 15 տարեկան հայ աղջկայ հետ, փայտնում է նրան Նուխուց: Այդ իմանալով, աղջկայ աղջկանները շուտով հասնում են երիտասարդին և նրան բաւական թակելուց ու նրանից 200 բուլլ փող առնելուց յետոյ, որ նա ստացել էր Նուխում բնիկի ծախելուց, աղջկան կրկին տալիս են նրան, ասելով, թէ մեզ պէտք է մի բռնաբարեալ աղջիկ: Այժմ պարտնը ապրում է Զաքաթալայում փայտցած աղջկայ հետ:

Ստացանք ՄՈՍԿՎԱՑԻՑ 3 բուլլ պ. Մ. Մուրատեանցից յօգուտ Վանի սովեաների, կամ հիւանդանոցի:

ՍԱԼԵԱՆԻՑ մեզ գրում են: «Սալեանի ձկնորսութեան բաժինները նոր կանոնադրութեան համաձայն դանդաղան կապալաւորների ձեռն անցնելով, կովկասեան բոլոր բնակիչները մեծ յոյս ունենին թէ ձկնիկները սաստիկ կէծանանայ: Բայց մենք հակառակն ենք տեսնում: Թէև ձուկը առատապէս է որսվում, բայց նախորդ կապալաւորների ժամանակներից ձուկը այժմ 20 կամ 25% թանգ գնով է վաճառվում»:

ԲԱԳՈՒԻ «Մարդասիրական Բնակչութեան» խորհուրդը խնդրում է մեզ յայտնել, որ յուն վարի 27-ին ներկայ 1881 թվի լինելու է բնակչութեան բնդհանուր ժողով, համաձայն Բնակչութեան կանոնադրութեան 26 յօդուածի:

Պ. Մկրտիչ Խանտալիսեանց ուղարկել է մեզ Մօսկվայից 30 բուլլ յօգուտ Միացեալ Բնակչութեան, որ նուիրել է պ. Աւետիք Զաւարեանց և 20 բուլլ յօգուտ Վանի սովեաների մի անյայտ անձից նուիրած:

Նորերումս աւարտվեցաւ ԹԻՖԼԻՍԻ Միջին-փողոցում գտնված շէնութիւնը, որ պատկանում է Վասպուրականի հայոց վանքերին: Այդ շէնութիւնը կապալով է տրվում: Յանկայողները կարող են զինել պ. Կարապետ Մուխամեդեանի զբոսանակը, որ գտնվում է Շաղինովի քարվանսարայում:

Հրատարակեցան «Судебный Порядок» րրաւարանական շարաթաթիթի առաջին երկու համարները: Այդ հրատարակութեան խմբագիրը պ. Կարաբէկովն է:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՖԱՆՏԱՍՏԱ

Յայտնի է, որ Ֆրանս-գերմանական պատերազմի վերջնաւուց յետոյ փարիզի մէջ իւրաքանչիւր տարի ծննդեան տօն են կատարում յօգուտ էլզասի երեխաների: Այս տարի նոյնպէս կատարվեցաւ այդ տօնը, ո-

րին ներկայ էին Ֆրանսիական առաջին մի-նիստր Ժիւլ Ֆերրի և Գամբետտա, որոնց այդպիսի վարմունքը շատ վատ տպաւորութիւն է գործել Բելլինի պաշտօնական շըր-ջանների մէջ:

Այդ մասին լրագիրների մէջ կարգում ենք հետեւեալը: Ֆրանսիական դեսպանը Բելլինում, կոմս Սեն-Վալիէ հեռագրել է իր կառավարութեանը, որ Ֆրանսիական առաջին մինիստրի և Գամբետտայի ներկայութեան յիշեալ տօնին Բելլինի մէջ մեկնում են իբրեւ Գերմանիայի դէմ ուղղված թշնամական մի ցոյց, որ յարաբերութիւն ունի Գամբետտայից՝ Շերբուրի մէջ և ընկալելից՝ Իծնի մէջ տրտաւանած ճառերի հետ:

Նորութիւն է այն իրողութիւնը, որ գերմանական կառավարութիւնը առանձին ուշադրութիւն է դարձնում այն ամեն բանի վրա, ինչ որ պատահում է Ֆրանսիայի մէջ: Այդ բանի հետ եւրօպան վարուց հաշտվել է և միշտ ծիծաղում է այն անհասկացողութեան վրա, որ տիրում է Բելլինի մէջ, երբ փոքր ի շատե յայտնի մի Ֆրանսիացի ամենաքաղաքավարի կերպով նկատում է, թէ նա առանձին ուրախութիւն է գգում էլզաս-լոտարինգեան կորցնելու պատճառով: Գերմանական պաշտօնական լրագիրների կատարի յարձակմունքները այդպիսի անմեղ և բնական նկատու լրութիւնների վրա ոչ ոքի չէ վարմացնում: Ամենքը հաշտվել են նոյնպէս և այն իրողութեան հետ, որ գերմանական մինիստրները, երբ կամենում են աւելացնել պատերազմական մինիստրի բեւոյժեալ քանակութիւնը, անդադար մասնացոյց են լինում Ֆրանսիայի թշնամական դիտաւորութիւնների վրա:

Այս անգամի նկատողութիւնը ապացուցանում է, որ գերմանական կառավարութիւնը վերին աստիճանի երկոյտ է դարձել: Մինիստրների և պատգամաւորների ժողովի նախագահների անմեղ ներկայութիւնը մանկական տօնին առիթ է տալիս գերմանական կառավարութեանը նկատու լրութիւն անել, կամ աւելի լաւ է ասել՝ խրատել զրացի և բարեկամ կառավարութեանը: Անկասկած Ֆրանսիական դեսպանը իր կողմից չէ արել այդ հաղորդութիւնը, այլ նրան յանձնել է իշխան Բիամարի յայտնել Ֆրանսիական արտաքին գործերի մինիստրին, որ նա չէ ցանկանում տեսնել այդպիսի անկարգութիւնները:

Մինչև այժմ գերմանական կառավարութիւնը չէր համարձակվում այդպիսի յանդգնութեամբ փարկել Ֆրանսիայի հետ: Մինչև այժմ Ֆրանսիական արտաքին գործերի մինիստրները, ինչ կուսակցութեան էլ ներանք պատկանէին, կարողանում էին իրանց արժանաւորութիւնը այնպէս պաշտպանել, որ իշխան Բիամարի իրան թոյլ չէր տալիս ուղղակի դիպուկաւորաւ անհանգստանալ իր տնիքի մէջ: Միայն Բարտեռիմ-Սենտ-Վերին վիճակվեցաւ այդպիսի ստորութեանը հասցնել իր հայրենիքը, որովհետև նա անդադար շողոքորթում էր Գերմանիային և աշխատում էր նրա կամքը կատարել:

Շատ հետաքրքիր է իմանալ, թէ որքան ժամանակ կը մնան իրանց պաշտօնների մէջ թէ Ֆրանսիական դեսպանը, որ համաձայնեցաւ կատարել Բիամարի յանձնարարութիւնը և թէ արտաքին գործերի մինիստրը, որ այդպիսի ստորութեան հասցրեց իր հայրենիքը:

ԲՈՅՆՆԵՐԻ ԱՊՍԱՄԲՈՒԹԻՒՆԸ

Մի քանի ժամանակից հեռագրեր լուրեր է հաղորդում բոսնիերի ապստամբութեան մասին: Գործի հետ ծանօթանալու համար հետաքրքիր են հետեւեալ պատմական տեղեկութիւնները, որոնց մենք քաղում ենք լրագիրներից:

1602 թ. հօլանդական օստինդիական ընկերութիւնը մի գաղթականութիւն հիմնեց Բարսելոնայ հրուսեղանի վրա: Մինչև 1795 թ. հօլանդացիները խաղաղ ապրում էին իրանց գաղթականութեան մէջ, երբ անգլիացիները այդ գաղթականութեանը տիրելու համար օգուտ քաղեցին Ֆրանսիական յեղափոխութենից առաջացած պատերազմներից: 1815 թ. կապի գաղթականութիւնը պաշտօնապէս Անգլիային յանձնվեցաւ: Այդ ժամանակից անհաշտ թշնամութիւն է սկսվում մի կողմից անգլիացիների և միւս կողմից տեղացի հօլանդացիների՝ բոսնիերի մէջ: Այդ թշնամութեան պատճառը ոչ թէ միայն անգլիական կառավարութեան և նուաճող քաղաքականութիւնն է, այլ և գաղթական հօլանդացիների անկախ ոգին: Անգլիացիները անկարող եղան ենթարկել գաղթականներին իրանց հարստահարող քաղաքականութեանը և նրանք հեռանում էին իրանց տեղերից:

1837 թ. բոսնիերը ծախեցին իրանց հողերը Կապի նահանգի մէջ և գաղթեցին դէպի հիւսիս, որտեղ նրանք հիմնեցին Նատալի գաղթականութիւնը:

5,000 գաղթական բոսնիերը իրանց տնիքն աշխատանքներով իրանց նոր հայրենիքը հարստութեան աղբիւր և լաւ կազմակերպված պետութիւն դարձրին: Անգլիացիները այդ նահանգն էլ գրաւեցին, իսկ բնակիչների մի մասը ջարդվեցաւ պատերազմի մէջ, միւս մասը դարձեալ չէր հպատակվեցաւ և գաղթելով դէպի հիւսիս կազմեց Ուանսթան հանրապետութիւնը: 1848 թ. անգլիացիները այդ տեղն էլ գրաւեցին և բնակիչներից շատերին ջարդեցին:

Այս անգամ էլ բոսնիերը չէր կամեցան ծանաչել իրանց անհաշտ թշնամիների իշխանութիւնը և դարձեալ դէպի հիւսիս գաղթելով հիմնեցին Տրանսվալի հանրապետութիւնը, 1852 թ. նրան անկախ յայտնեցին, իսկ 1858 թ. սահմանադրութիւն հրատարակեցին, որ ապահովում էր բոսնիերի նոր հայրենիքի խաղաղ և կանոնաւոր զարգացումը:

Տրանսվալի հանրապետութիւնը Պրուսիայի չափ տեղ էր բռնում, ունէր 40,000 հօլանդացի, 275,000 տեղացի բնակիչներ: 1872 թ. ին անգլիացիները նորից խառնվեցան բոսնիերի գործի մէջ: 1877 թ. Իօնոն ուղարկված Տրանսվալի արտաքին մեծօրները սիրալի բնդունելութիւն դտան անգլիական կառավարութենից, բայց նոյն թուին լորդ Բիլսոնի վրայ յայտնեց, որ այդ հանրապետութիւնը Անգլիայի հետ միացած է: Այժմ այդ տեղ ապստամբութիւն է ծագել:

Այս անգամ բոսնիերը այլ ևս չէր կամեցան գաղթել և ամեն ջանքերով աշխատում են ձեռք բերել իրանց անկախութիւնը: Մտազմած հեռագիրներից երևում է, որ նրանք հասնում են իրանց նպատակին, քանի որ անգլիական զօրքերը ջարդված են, Տրանսվալի մայրաքաղաքը և ամրոցը երկիրը բոսնիերի ձեռքին են:

Ղազստանի դրութիւնը չափազանց դժուար է: Նա երբեք չէ հաւանել լորդ Բիլսոնի վրայի նուաճող քաղաքականութիւնը, իսկ այժմ Ղազստան ստիպված է անգլիական զէնքի պատիւը վերականգ-

նել հարաւային Աֆրիկայի մէջ, որպէս զի Անգլիան չէր կորցնի այնտեղ իր հեղինակութիւնը և նրա հետ իր բոլոր կալուածները: Մի և նոյն ժամանակ Ղազստան 1877 թ. իր ձոխ ծառերով դատապարտում էր պաշտօնողական մինիստրութեան քաղաքականութիւնը Տրանսվալի վերաբերութեամբ: Այժմեան առաջին մինիստրը հրապարակաւ յայտնում էր իր համակրութիւնը Հօլանդիայի ինտելեկտուալին, որ աղաղակում էր, թէ Անգլիան յանցանք գործեց բարոյականութեան և բնութեան օրէնքների և միջազգային իրաւունքների դէմ:

Բացի այդ 1877 և 1878 թուականներին Ղազստան ապացուցանում էր, որ Տրանսվալի դէմ գործած բռնութիւնը առիթ էր տալ նոր անկարգութիւններին, ապստամբութեանը և բռնութիւններին: Այդ զուշակութիւններն էլ արդարացան:

Այդ բոլոր անցքերի պատճառը Բիլսոն-Ֆիլդի քաղաքականութիւնն է, որի յաջորդը, չը նայելով իր համոզմունքներին և հակամեծներին, պէտք է չը կարողանայ փոխել այդ քաղաքականութիւնը, պէտք է ստիպված լինի շարունակել պատերազմը անգլիական զէնքի պատիւը պաշտպանելու համար և որպէս զի միւս գաղթականութիւններն էլ չապստամբվեց և չանջատվեց Անգլիայից: Որքան էլ ազատամիտ լինի անգլիական կառավարութիւնը, նա անկարող է ներել իր զօրքերի յաղթվելը բոսնիերից: Անգլիական զէնքի պատիւը ամեն բանից բարձր է դասվում:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՒՆԸ

ԿԱՏԱՐԻՍ 9 յունվարի: Գիշերը կայծոյ ընկաւ չերնօգորիական վառօդի պահեստի մէջ: Անտիվարի մէջ մի քանի տներ քանդված են, 20 մարդ վնասվեցան:

ՓԵՒԹԻՍ 9 յունվարի: Նորից ընտրված են նախագահներ սենատի համար: Էտնի և պատգամաւորների ժողովի համար Գամբետտա: Գլխավորապէս տեւորական դատարանի բանկտի ժամանակ Գամբետտա ի միջի այլոց ասաց. Ստեղծեք մի այնպիսի ժողովուրդ, որ աւելի զօրեղ և պտղատու լինի ամեն տեսակ թագաւորական ցեղից: Պատգամաւորների ժողովի նիստի ժամանակ Գամբետտա շնորհակալութիւն յայտնեց իրան նորից նախագահ ընտրելու համար և յիշեց այն բոլոր գործերը, ինչ որ կատարել է պատգամաւորների ժողովը և ինչ որ պէտք է կատարէ: Պատգամաւորների ժողովը չի ընդհատի իր նիստերը մինչև կատարեալ ազատութիւն չի տայ մամուլին, մինչև չի հաստատի ժողովների կառուցումը: Պատգամաւորների ժողովը կատարում է իր պարտականութիւնը խաղաղ ժամանակ, որին փոխել չէ սպանում և որի պահպանութեան համար գրաւական է հանրապետական կառավարութեան ոգին: Երբ իր աշխատանքը կը վերջացնէ, պատգամաւորների ժողովը հաւատարմութեամբ կը ներկայանայ ընդհանուր ձայնաւորութեանը: Հարկաւոր է, վերջացնում է իր խօսքը Գամբետտան, Հանրապետութիւնը շրջապատել ազատ հիմնարկութիւններով: Անտաթի մէջ էտնի շնորհակալութիւն յայտնեց իրան նորից նախագահ ընտրելու համար: Կայում է, որ երկրի մէջ ազատ քննադատութիւն է տիրում, որ օրից օր նա աւելի արելի է դառնում ժողովուրդին, յոյս է յայտնում, որ սենատը անկողնապահ կը լինի քննվելի մեծ հարցերը արդարացի կերպով վճարելու համար: Անտաթը սիրում է առաջադիմութիւն և կարող է նորա չափաւորել Ֆրանսիական հասարակութեան դրութեան համեմատ:

Խմբագիր—հրատարակող ԳԻՒԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ